

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci rozhodl samosoudkyní JUDr. Zuzanou Šnejdrovou, Ph.D., ve věci

žalobce: **M. R.**
bytem X.
zastoupeného advokátem Mgr. Pavlem Kužílkem
sídlem Blahoslavova 72/4, Přerov

proti
žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**
sídlem Na Poříčním právu 376/1, Praha

o přezkoumání rozhodnutí žalovaného ze dne 14. 7. 2016, č. j. MPSV-2016/149926-922,
a č. j. MPSV-2016/149400-922

takto:

I. Žaloba **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.

III. Česká republika **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Shodu s prvopisem potvrzuje Š. H.

1. Žalobci byla od září 2010 přiznána Magistrátem města Přerova (dále jen „MmPř“) dávka pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí. Oznámením ze dne 5. 8. 2011 zahájil MmPř s žalobcem řízení ve věci odnětí příspěvku na živobytí od 1. 7. 2011 z důvodu změny jeho celkových sociálních a majetkových poměrů. Žalobce v reakci na odnětí příspěvku na živobytí požádal dne 10. 8. 2011 MmPř o další dávku pomoci v hmotné nouzi, a to mimořádnou okamžitou pomoc na úhradu nezbytného jednorázového výdaje - úhradu ubytování na ubytovně v Přerově, D. 2942, které měl zajištěno na dobu neurčitou za částku 3 000 Kč měsíčně - za měsíc srpen 2011. Dne 1. 9. 2011 požádal o mimořádnou okamžitou pomoc na úhradu ubytování na měsíc září 2011 a dne 5. 10. 2011 na měsíc říjen 2011.
2. Rozhodnutím ze dne 10. 10. 2011, č. j. 81639/2011/PRR MmPř žalobci s účinností od 1. 7. 2011 příspěvek na živobytí odňal. MmPř aplikoval na zjištěný skutkový stav § 3 odst. 4 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pomoci v hmotné nouzi“), podle něhož nepovažoval žalobce za osobu v hmotné nouzi, neboť dle jeho závěru získal žalobce v rozhodné době dostatek finančních prostředků na zabezpečení svých nezbytných potřeb z prodeje rodinného domu, který nabyt dědictvím po matce M. H., jež zemřela dne X, přičemž k prodeji domu došlo v květnu 2011. Již v řízení před MmPř však žalobce namítal, že prostředky z prodeje rodinného domu, který v dědictví nabyt, použil k úhradě dluhu vůči panu V. P., který v roce 2005 půjčil matce žalobce 2 mil. Kč na koupi bytu.
3. Dále MmPř rozhodnutími ze dne 10. 10. 2011, č. j. 82111/2011/PRR, 82127/2011/PRR a 82156/2011/PRR) nepřiznal žalobci dávku mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytného výdaje - úhrady nákladů spojených s ubytováním za měsíce srpen, září a říjen 2011, a to s odůvodněním, že žalobce přestal splňovat podmínku nároku na tuto dávku, neboť nebyl v této době osobou v hmotné nouzi. I zde MmPř aplikoval § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi, neboť dospěl ke skutkovému závěru, že žalobce získal dostatek finančních prostředků na zabezpečení všech svých nezbytných potřeb z prodeje rodinného domu.
4. Rozhodnutími ze dne 30. 11. 2011 zamítl Krajský úřad Olomouckého kraje odvolání žalobce, neboť se v otázce toho, zda se žalobce nacházel ve stavu hmotné nouze, ztotožnil s argumentací MmPř. Uvedl, že dávky pomoci v hmotné nouzi nejsou určeny na úhradu dluhů, proto se při rozhodování o nich nepřihlíží k pohledávkám vůči příjemci. Finanční prostředky ve výši 737 993 Kč, které žalobce získal v souvislosti s dědictvím po své matce a jež použil na splátku svého dluhu vůči V. P., považoval krajský úřad za čistou hodnotu majetku, který patřil žalobci a mohl s ním svobodně disponovat. Dále uvedl, že pohledávku, na jejíž úhradu žalobce tento majetek použil, převzal žalobce v době, kdy neměl prostředky pro její uhrazení, přičemž nemohl předpokládat, že tyto prostředky získá. Za popsané situace krajský úřad uzavřel, že nelze připustit, aby z veřejných prostředků byly zajišťovány potřeby žalobce, jenž měl k tomu využít finanční prostředky získané prodejem domu, které měl nejpozději od července 2011 k dispozici.
5. Proti uvedeným rozhodnutím podal žalobce žaloby ke zdejšímu soudu, který je rozsudky ze dne 27. 11. 2013, č. j. 73 Ad 1/2012-93, 73 Ad 3/2012-79, 73 Ad 4/2012-79 a 73 Ad 5/2012-79 zamítl, přičemž přisvědčil závěru správních orgánů, že osoba v hmotné nouzi má hmotné prostředky použít přednostně na úhradu svých základních potřeb a výživy, nikoli k úhradě dluhů.

6. Žalobce brojil proti uvedeným rozsudkům kasačními stížnostmi, v nichž namítal, že věc byla nesprávně posouzena správními orgány i krajským soudem. Uvedl, že formou uznání dluhu dobrovolně převzal dluh své matky, aby měla klidné stáří a existence dluhu ji neznepokojovala. Po její smrti na něj v dědickém řízení přešlo vlastnictví k rodinnému domu, který ihned prodal, aby tento dluh splatil. Pokud by tak neučinil, dům by se stal předmětem exekuce a pravděpodobně i dražby, což by snížilo jeho kupní cenu a poškodilo věřitele. Vyslovil proto závěr, že prodejem rodinného domu a splacením dluhu plnil svou zákonnou povinnost, přičemž z tohoto jednání neměl žádný majetkový prospěch. Jelikož veškeré finanční prostředky neprodleně odevzdal věřitelům, byl nadále osobou v hmotné nouzi.
7. Nejvyšší správní soud nejprve spojil všechny věci ke společnému projednání, a poté rozsudkem ze dne 27. 8. 2014, č. j. 6 Ads 95/2013-34, všechny napadené rozsudky zdejšího soudu zrušil. Rozsudky ve věcech sp. zn. 73 Ad 3/2012, 73 Ad 4/2012 a 73 Ad 5/2012, které se týkaly rozhodnutí o nepřiznání dávky mimořádné okamžité pomoci, zrušil Nejvyšší správní soud pro zásadní vady řízení před soudem, a proto tyto věci vrátil zdejšímu soudu k dalšímu řízení. Rozsudek ve věci sp. zn. 73 Ad 1/2012, která se týkala odnětí příspěvku na živobytí, Nejvyšší správní soud rovněž zrušil, avšak po jeho věcném posouzení zrušil současně i rozhodnutí správních orgánů obou stupňů a věc vrátil k dalšímu řízení žalovanému.
8. Nejvyšší správní soud označil za neudržitelný závěr, že uspokojení vlastních základních potřeb má přednost před úhradou splatného dluhu penězi pocházejícími z prodeje zděděného majetku. Uvedl, že správní orgány, jejichž závěry krajský soud aproboval, provedly ryze formální interpretaci zákona, přičemž rezignovaly zejména na pečlivé zvážení individuálních okolností případu. Jednání žalobce, který z výtěžku z prodeje zděděného majetku, jak tvrdil, hradil dluh, není dle názoru Nejvyššího správního soudu *jednáním, s nímž by právní řád obecně spojoval negativní následky nebo vznik odpovědnostních vztahů; naopak jednal dovoleným a právem preferovaným způsobem a jeho jednání je co do svého základu, zvolených právních prostředků i cíle či účelu, souladné s pravidly obecné morálky...za popsanych okolností nebylo možné po stěžovateli spravedlivě žádat, aby rezignoval na řádné splnění své soukromoprávní povinnosti a upřednostnil na úkor věřitele úhradu svých vlastních potřeb. Pouhé konstatování, že prioritou osoby v hmotné nouzi je zajištění její základní výživy, nemůže obstát.*
9. V odst. 30 citovaného rozsudku Nejvyšší správní soud vyjádřil závěr, že *skutkový závěr, že stěžovatelovy majetkové poměry se změnily pouze tak, že nejprve získal 737 993 Kč a zaplatil jimi dluh, čímž o ně přišel (to vše během června a července 2011), a priori vylučuje závěr, že v době vydání napadeného rozhodnutí (10. 10. 2011, respektive 30. 11. 2011) nebyl osobou v hmotné nouzi, neboť jeho majetkové poměry neodůvodňovaly poskytnutí státní podpory ve formě příspěvku na živobytí.*
10. Zjištěný skutkový stav tak dle Nejvyššího správního soudu *neodůvodňoval určení, že stěžovatel není osobou v hmotné nouzi dle § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Uspokojení vlastních životních potřeb nemá absolutní přednost před úhradou existentního dluhu, ale je třeba v každém případě vážit individuální okolnosti, včetně porovnání s tím, jak by se do situace osoby v hmotné nouzi promítl jiný, právem předpokládaný způsob vypořádání vztahů po přechodu majetkových hodnot na posuzovanou osobu (v tomto případě v souvislosti s nabytím dědictví stěžovatelem a následném zpeněžení majetku za účelem umoření dluhu). Odnětí příspěvku na živobytí nebylo v posuzovaném případě v souladu se zákonem.*

11. V závěru rozsudku (odst. 31) Nejvyšší správní soud vyslovil následující pro správní orgány závazný právní názor: *Úhrada splatného dluhu z dědictví není skutečností, která by odůvodňovala odnětí dávky v hmotné nouzi (příspěvku na živobytí). Jeho zohlednění v novém správním rozhodnutí ovšem předpokládá, že správní orgán v dalším řízení postaví najisto, že dluh stěžovateli skutečně vznikl a v době, kdy na jeho úhradu byla vynaložena předmětná částka, ještě existoval a v jaké výši (relevantní by byla dlužná částka stejná či vyšší než uhrazená). Význam může mít také to, zda šlo o dluh stěžovatele či zda jej převzal po své matce (kdy a jakým právním úkonem se tak stalo, viz § 531 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník), a jaké byly tehdy jeho majetkové poměry, zda byl objektivně při převzetí dluhu osobou v hmotné nouzi. Pokud skutečně došlo k převzetí dluhu, musí být jasné, kdy se to stalo a jak, kolik z dlužné částky již předtím splatila matka stěžovatele, kolik případně sám stěžovatel a jaká byla aktuální výše v době předání hotovosti a bezhotovostního poukázání částky pocházející z prodeje domu. Vhodnými důkazními prostředky je třeba také prokázat, zda vůbec došlo k předání hotovosti (např. účastnickou výpovědí či výpovědí svědka při důsledném trvání na sdělení požadovaných skutečností, jež jsou pro přiznání dávky rozhodné, jakož i doložení listin je prokazujících; k zajištění hladkého průběhu řízení lze užít pohružky pořádkovou pokutou dle § 62 správního řádu aplikovatelného na základě § 66 zákona o pomoci v hmotné nouzi, přičemž nesdělení údajů rozhodných pro nárok na dávku, její výši a výplatu na výzvu dle § 50 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi je dokonce správním deliktem dle § 57 odst. 2 téhož zákona). Při tom je namístež využít oprávnění daná orgánům pomoci v hmotné nouzi v § 49 odst. 2 písm. b), eventuálně odst. 5 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Za tím účelem bude třeba zformulovat vhodnou výzvu žadateli o dávku a v závislosti na jejím (ne)vyhovění zvolit další procesní postup. Patří se podotknout, že hodnocení věrohodnosti důkazních prostředků či důkazů nepochybně náleží mezi oprávnění správního orgánu vedoucího řízení, a je navíc nezbytným předpokladem pro hodnocení důkazů jako jediného způsobu, jak dospět ke správnému zjištění skutkového stavu, na který pak aplikuje příslušnou právní normu. Žalovaný tedy vytkl správnímu orgánu prvního stupně „posuzování důvěryhodnosti svědecké výpovědi V. P.“ nesprávně, navíc v situaci, kdy tento v odůvodnění svého rozhodnutí pouze uvedl, že ji „nepovažuje za relevantní“, neboť svědek ač poučen o nutnosti doložit smlouvu o půjčce na koupi bytu ze dne 9. 5. 2005, tuto nepředložil (nešlo o hodnocení důvěryhodnosti, ale zřejmě o její využitelnost v řízení).*
12. Krajský soud po vrácení věci Nejvyšším správním soudem zrušil rozsudky ze dne 17. 2. 2015, č. j. 73 Ad 3/2012-119, 73 Ad 4/2012-110 a 73 Ad 5/2012-120 i všechna 3 rozhodnutí krajského úřadu ze dne 30. 11. 2011 ve věci nepřiznání dávky mimořádné okamžité pomoci, věci vrátil žalovanému a uložil mu provést doplnění skutkových zjištění v rozsahu vymezeném Nejvyšším správním soudem v kasačním rozsudku. Žalovaný následně rozhodnutími ze dne 14. 4. 2015 zrušil rozhodnutí MmPř ze dne 30. 11. 2011 a vrátil věc správnímu orgánu I. stupně k došetření v intencích závazného právního názoru Nejvyššího správního soudu.
13. S účinností od 1. 1. 2012 přešla na základě zákona č. 366/2011 Sb., kterým byl změněn zákon o pomoci v hmotné nouzi, působnost pověřených obecních úřadů rozhodovat ve věcech dávek pomoci v hmotné nouzi na krajské pobočky Úřadu práce ČR (dále jen „ÚP“) a působnost krajských úřadů rozhodovat o odvoláních na žalovaného.
14. Po vrácení věci ÚP doplnil dokazování. Nejprve výzvou ze dne 9. 6. 2015 vyzval žalobce k doplnění tvrzení rozhodných skutečnostech a doložení důkazů. Žalobce se v reakci na tuto výzvu osobně dostavil k ÚP dne 19. 6. 2015, kde se do protokolu k obsahu výzvy

vyjádřil. Dále se k věci osobně vyjádřil i dne 22. 6. 2015 a dne 23. 6. 2015 doložil „Sdělení o potvrzení pana P. pro pana M. R.“. Dále ÚP opatřil jako další podklady listiny od Katastrálního úřadu pro Olomoucký kraj, vyjádření JUDr. Vlastimila Šrámka a dne 12. 8. 2015 vyslechl svědka V. P..

15. Rozhodnutím ze dne 18. 9. 2015, č. j. 71097/2015/PRR poté ÚP opětovně s odkazem na § 3 odst. 4, § 44 a § 66 zákona o pomoci v hmotné nouzi odňal žalobci příspěvek na živobytí s účinností od 1. 7. 2011. Rozhodnutím ze dne 1. 10. 2015, č. j. 73851/2015/PRR dále ÚP opětovně s odkazem na § 3 odst. 4 a § 36 odst. 1 písm. b) zákona o pomoci v hmotné nouzi nepřiznal žalobci dávku mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytného výdaje – úhrady nákladů spojených s ubytováním za měsíc srpen 2011, o kterou požádal dne 10. 8. 2011. Proti těmto rozhodnutím se žalobce bránil odvoláními, o nichž žalovaný rozhodl dne 8. 2. 2016. Návrh na zrušení těchto rozhodnutí je předmětem řízení ve věci sp. zn. 59 Ad 7/2016.
16. Dále ÚP rozhodnutím ze dne 6. 4. 2016, č. j. 32091/2016/PRR nepřiznal žalobci dávku mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytného výdaje – úhrady nákladů spojených s ubytováním za měsíc září 2011, o kterou požádal dne 1. 9. 2011, a rozhodnutím ze dne 6. 4. 2016, č. j. 32092/2016/PRR nepřiznal žalobci dávku mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytného výdaje – úhrady nákladů spojených s ubytováním za měsíc říjen 2011, o kterou požádal dne 5. 10. 2011. V obou případech tak učinil s odkazem na § 2 odst. 5 písm. a), § 3 odst. 1 písm. c), § 36 odst. 1 písm. b) a § 67 zákona o pomoci v hmotné nouzi.
17. Ze shromážděných podkladů učinil ÚP následující skutkové závěry:

Žalobce po úmrtí matky M. H. nabyt dne 25. 6. 2010 do svého výlučného vlastnictví finanční hotovost ve výši 16 125 Kč (vklad na vkladní knížce) a rodinný dům na adrese T. 232/7, P. II – P., oceněný znaleckým posudkem na cenu 485.120 Kč. Současně nabyt dluhy ve výši 9 535 Kč. Předmětný rodinný dům žalobce prodal na základě kupní smlouvy ze dne 25. 5. 2011 panu D. T. za cenu 920 000 Kč. Kupní cenu složil do úschovy advokáta JUDr. Šrámka. Z výtěžku prodeje byly zaplacený částky 27 833, 15 964 a 27 600 Kč na pohledávky Finančního úřadu v Přerově, částka 110 560 Kč byla zaplacená na účet JUDr. D. na úhradu náhrady nákladů řízení z civilního sporu podle rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci a částka 437 993 Kč byla převedena na nespecifikovaný bankovní účet. Svědek V. P. následně potvrdil, že tato částka byla připsána jemu. Podle předmětné kupní smlouvy měla být částka 300 000 Kč vyplacena JUDr. Šrámkem žalobci v hotovosti v sídle jeho advokátní kanceláře, k čemuž také došlo. Tvzení žalobce, že tato částka byla obratem předána V. P., bylo sice potvrzeno svědkem V. P., avšak jeho výpověď označil v tomto směru ÚP za nevěrohodnou, neboť předání této částky nepotvrdil JUDr. Šrámek, který uvedl, že si nevzpomíná, zda byla předání hotovosti žalobci přítomna třetí osoba. Dle názoru ÚP by advokát nepochybně takovou událost zaznamenal. ÚP proto uzavřel, že předání částky 300 000 Kč žalobcem V. P. nebylo prokázáno.

Ve vztahu k půjčce M. H. od V. P. ze dne 9. 5. 2015 ÚP ve výši 2 mil. Kč uvedl, že po provedeném dokazování pochybuje o existenci dluhu z této tvrzené půjčky a jeho převzetí žalobcem. Zdůraznil, že svědek V. P. nepředložil písemnou smlouvu o předmětné půjčce, přičemž tvrdil, že zřejmě došlo k její likvidaci v roce 2015 při stěhování jeho firmy, ačkoli ve věci vypovídal již v roce 2011 a věděl, že správní orgán vyžadoval předložení této

Shodu s prvopisem potvrzuje Š. H.

smlouvy. Dále poukázal na rozporná tvrzení žalobce, který uváděl, že nebyl uzavření smlouvy o půjčce mezi jeho matkou a V. P. osobně přítomen, a tvrzení svědka V. P., který uvedl, že smlouva byla sepsána za přítomnosti žalobce. Dále poukázal na další rozpory mezi tvrzeními žalobce o tom, že v roce 2005 se svou matkou nekomunikoval, nebydlel s ní a nevěděl, na pořízení jakého bytu si měla peníze od V. P. půjčit, a výpovědi svědka V. P., který popisoval, že žalobce v roce 2005, kdy mělo k uzavření půjčky dojít, žalobce svou matku pravidelně navštěvoval, pečoval o její domácnost a byl vždy přítomen návštěvám V. P., na druhé straně však uvedl, že předávání movitých věcí na úhradu půjčky nebyl žalobce nikdy přítomen. O účelovém tvrzení žalobce o existenci půjčky mezi jeho matkou a V. P. dále dle ÚP svědčí skutečnost, že ačkoli žalobce tvrdil, že se jeho matka snažila řešit půjčkou svou bytovou situaci a peníze si půjčila na koupi bytu v souvislosti s prohraným sporem u Okresního soudu v Přerově, sám nebyl s to specifikovat, o jaký byt se mělo jednat, a z dokladů a sdělení katastrálního úřadu nebylo zjištěno, že by matka žalobce nějaký byt před svou smrtí vlastnila, nebo jej na někoho převedla. Pokud by totiž matka žalobce skutečně převzala částku 2 mil. Kč na koupi bytu, byla by tato aktiva v podobě finanční hotovosti nebo zakoupeného bytu předmětem dědictví, což však nebyla.

Dále ÚP konstatoval, že žalobce doložil notářsky ověřené uznání dluhu ze dne 12. 1. 2009, v němž žalobce uznává svůj dluh ve výši 2 000 000 Kč vůči V. P. z titulu nevrácení půjčky poskytnuté mu dne 9. 5. 2005 podle smlouvy o půjčce na koupi bytu a zavazuje se jej uhradit nejpozději do 30. 11. 2010, a to jednorázově, převodem na bankovní účet věřitele. K obsahu této listiny ÚP konstatoval, že svědek V. P. uvedl, že žalobce převzal dluh ústně, a následně bylo sepsáno převzetí před notářem, přičemž současně uvedl, že žalobce převzal dluh jako garant – ručitel. Ručení žalobcem však nebylo ve smlouvě o půjčce ani v jiném dokumentu upraveno, ačkoli musí být dle § 546 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“) sjednáno písemně. Dále ÚP dovodil, že pokud by se jednalo o zajištění splatného dluhu matky žalobce, musel by být tento dluh projednán v dědickém řízení a přejít na některého z dědiců, což se však nestalo.

Pochybnosti o existenci dluhu 2 mil Kč matky žalobce vůči V. P. a jeho převzetí žalobcem dle ÚP dále dle ÚP prohlubují další rozporná tvrzení žalobce a svědka V. P. stran splácení dluhu matkou žalobce a výše tvrzeného dluhu v době jeho převzetí žalobcem. ÚP zejména poukázal na tvrzení žalobce, že převzal dluh „na základě čestné dohody“ v plné výši 2 mil. Kč, ačkoli si byl vědom toho, že jeho matka dluh postupně splácela jak finančními částkami, tak formou předávání movitých věcí (starožitností, obrazů, rodinné zlato) V. P., přičemž až následně došlo na základě ústní dohody k odečtení umořené části dluhu, avšak ani žalobce ani V. P. nebyli schopni sdělit výši zbylého dluhu ke dni jeho údajného převzetí žalobcem.

Závěrem tedy ÚP uvedl, že se nepodařilo prokázat, že by žalobce převodem částky 437.993 Kč na bankovní účet plnil existující dluh, tudíž je třeba přijmout závěr, že prostředky byly převedeny bez právního důvodu.

Na uvedené skutkové závěry aplikoval ÚP § 2 odst. 5 písm. a), § 3 odst. 1 písm. c), § 36 odst. 1 písm. b) a § 67 zákona o pomoci v hmotné nouzi a právně vyhodnotil, že žalobce není dle § 3 odst. 1 písm. c) citovaného zákona osobou v hmotné nouzi. Uvedl, že žadatel o předmětnou dávku musí činit takové aktivity, aby předcházel nepříznivým životním situacím, příp. při řešení své nepříznivé situace spolupracovat s ÚP. Při posuzování nároku na předmětnou dávku správní orgán zjišťuje, zda měl žadatel možnost zvýšit si příjem vlastním přičiněním, tj. uplatněním nároků a pohledávek (dávек nemocenského, či

důchodového pojištění, výživného dávek státní sociální podpory či uplatněním jiných pohledávek), jakož i prodejem či jiným využitím movitého i nemovitého majetku. Žalobce však, přestože byl osobou v hmotné nouzi, neprojevil snahu řešit nastalou životní situaci s ÚP a převzal v plné výši dluh, který byl již několik let předtím splácen jeho matkou. Takové převzetí dluhu je dle názoru ÚP v rozporu s logikou i předchozím ujednáním původních smluvních stran o tom, že věřitel nebude požadovat žádné úroky. Jelikož nebylo prokázáno, že by dluh existoval, bylo třeba situaci posoudit dle § 3 odst. 1 písm. c) zákona o pomoci v hmotné nouzi, podle něhož osobou v hmotné nouzi není *osoba, která prokazatelně neprojevuje dostatečnou snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním (§ 11)*, když je-li takto postiženo nezvýšení si příjmu, musí vést ke stejnému následku i jednání, kterým někdo své příjmy úmyslně snížil, nebo se jich vzdal. V řízení bylo prokázáno, že po prodeji zděděného domu zůstala žalobci k dispozici částka 737 993 Kč, které se však vzdal ve prospěch věřitele, u kterého nebylo prokázáno, jestli dluh vznikl, nadále trvá a v jaké výši. Pokud by žalobce této částky nevzdal, postačovala by mu ke krytí základních životních potřeb i ubytovny v obou posuzovaných měsících. Z uvedených důvodů nemůže být považován za osobu v hmotné nouzi.

18. Žalobou napadenými rozhodnutími ze dne 14. 7. 2016, č. j. MPSV-2016/149926-922, a č. j. MPSV-2016/149400-922 žalovaný zamítl odvolání žalobce, přičemž se ztotožnil se skutkovými i právními závěry ÚP.
19. Žalobce se včas podanou žalobou, doplněnou po ustanovení advokáta podáními ze dne 21. 10. 2016, domáhal zrušení obou napadených rozhodnutí, a to z těchto shodných důvodů:
 - a) nemůže mu být dávana k tíži částečná úhrada závazku, k němuž byl smluvně zavázán, jak osobně konstatoval Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 27. 8. 2014, č. j. 6 Ads 95/2013-34. Jinými slovy mu jednání v souladu se zákonem nemůže způsobit ztrátu práv dle jiného zákona. Pokud by nebyl nucen použít prostředky z dědictví po matce na úhradu dluhu, použil by je k zabezpečení svých životních potřeb. Mezi ním a V. P. byla uzavřena platná smlouva o půjčce;
 - b) skutkový závěr správních orgánů o neexistenci dluhu je v rozporu s provedenými důkazy a správní orgány hodnotily provedené důkazy v rozporu se zásadou volného hodnocení důkazů. Žalobci nemůže být kladeno za vinu, že neuzavřel smlouvu o půjčce v písemné formě, když písemná forma není ani zákonem vyžadována, stejně jako nemůže být vytýkáno V. P., že si po více než 7 letech přesně nepamatuje, kdy a v jaké výši byly hrazeny průběžné splátky. Dále nevzal správní orgán v potaz listinu prokazující uznání dluhu. Stanoviska žalobce i V. P. k věci jsou dle žalobce od roku 2009 konstantní;
 - c) délka řízení je v rozporu s právem žalobce na spravedlivý proces a v rozporu s Listinou základních práv a svobod, neboť byl žalobce odnětím předmětných dávek pomoci v hmotné nouzi ohrožen na životě.
20. Žalovaný navrhl zamítnutí žaloby. Ve vyjádření k žalobě odkázal na odůvodnění napadených rozhodnutí. Zdůraznil, že ÚP postupoval v řízení v souladu se závazným právním názorem, vysloveným soudy v kasačních rozsudcích. Žalobce se dle žalovaného vzdal příjmu získaného prodejem rodinného domu ve prospěch věřitele, u něhož nebylo prokázáno, že dluh u něj vznikl, nadále trvá a v jaké výši.

Shodu s prvopisem potvrzuje Š. H.

21. Krajský soud přezkoumal v mezích žalobních bodů dle § 75 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“) napadená rozhodnutí, přičemž vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování žalovaného (§ 75 odst. 1 s. ř. s.). V souladu s § 51 s. ř. s. rozhodl soud o věci bez nařízení jednání.
22. Krajský soud předně uvádí, že obě rozhodnutí pojednávala o skutkově shodné věci, tudíž neshledal důvod pro vyloučení jedné z žalob k samostatnému řízení.
23. Jako zcela lichý označuje krajský soud žalobní bod a), neboť žalobci nebyla správními orgány dána k tíži částečná úhrada závazku, k němuž byl smluvně zavázán.
24. Před zrušujícím rozsudkem Nejvyššího správního soudu se správní orgány detailně nezabývaly tvrzeními žalobce o okolnostech uzavření předmětné smlouvy o půjčce a jejího splácení, neboť vycházely z názoru, že úhrada soukromoprávního dluhu nemůže mít (za žádných okolností) přednost před zabezpečením vlastních osobních potřeb žadatele o dávku pomoci v hmotné nouzi. Osvětlování okolností tvrzeného dluhu se tak zřetelně jevilo jako nadbytečné. Tento názor byl však Nejvyšším správním soudem označen za nesprávný.
25. Z obsahu obou napadených rozhodnutí i rozhodnutí ÚP však vyplývá, že následný postup správních orgánů v řízení zcela odpovídal závaznému právnímu názoru, který ve výše citovaném odst. 31 rozsudku ze dne 27. 8. 2014, č. j. 6 Ads 95/2013-34, podal Nejvyšší správní soud, a který poté převzal zdejší soud do rozsudků ze dne 17. 2. 2015. Nejvyšší správní soud především uložil správním orgánům zjistit všechny podstatné skutkové okolnosti za využití procesních nástrojů svěřených jim správním řádem, a dále uvedl, jakým způsobem by mělo být jednání žalobce kvalifikováno v závislosti na nově učiněných skutkových zjištěních. Konkrétně Nejvyšší správní soud v odst. 32 rozsudku uvedl, že *pokud by v novém řízení nebylo zjištěno (ve smyslu prokázáno), že dluh existoval a jednání stěžovatele tedy bylo možné kvalifikovat jako plnění bez právního důvodu (tzv. plnění nedluhu), bylo by situaci třeba posoudit z pohledu ustanovení § 3 odst. 1 písm. c) [a nikoli § 3 odst. 4] zákona o pomoci v hmotné nouzi, podle něhož není, nestanoví-li tento zákon jinak, osobou v hmotné nouzi osoba, která prokazatelně neprojevuje dostatečnou snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním za podmínek uvedených v § 11 téhož zákona. Pod toto ustanovení totiž spadá svou povahou i jednání, kdy žadatel o dávku (tím, že předá peníze jiné osobě, tj. plní někomu bez právního důvodu, čili platí dluh, který neexistuje), dobrovolně a vědomě sníží svůj příjem. Argumentem a minori ad maius se pak dospívá k závěru, že je-li postiženo nezvýšením si příjmu vlastním přičiněním, musí ke stejnému následku vést i jednání, kterým někdo své příjmy úmyslně sníží či se jich vzdá. Pokud by se nepodařilo prokázat, že peníze byly věřiteli skutečně předány (např. ty v hotovosti), a tedy neopustily dispoziční sféru žadatele o dávku či se do ní opět vrátily, byl by namíste postup podle § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi.*
26. Správní orgány po doplnění dokazování a podrobném vyhodnocení provedených důkazů, na něž krajský soud odkazuje, a které výše shrnul, dospěly k závěru o neprokázání existence dluhu žalobce vůči V. P., a tedy k závěru, že převod prostředků ve výši 437 993 Kč byl plněním bez právního důvodu, přičemž tento závěr přesvědčivě odůvodnily zejména odkazem na konkrétní rozpory mezi tvrzeními žalobce a svědka V. P., jakož i odkazem na změny v tvrzeních o rozhodných skutečnostech ze strany samotného žalobce v průběhu řízení. Ve vztahu k částce 300 000 Kč, která mu byla vyplacena z advokátní úschovy JUDr. Šrámkem, pak správní orgány dospěly k závěru, že žalobce neprokázal, že

Shodu s prvopisem potvrzuje Š. H.

by uvedená částka vůbec opustila jeho dispoziční sféru, neboť výpověď svědka V. P. v části, v níž tvrdil, že mu částku 300 000 Kč předal žalobce před JUDr. Šrámkem, hodnotily jako nevěrohodnou.

27. Tvrzení žalobce v žalobě, že mezi ním a V. P. byla uzavřena platná smlouva o půjčce, je v rozporu s (v tomto bodě opravdu konstantním) tvrzením žalobce v průběhu správního řízení, že smlouva byla uzavřena mezi V. P. a matkou žalobce, nikoli mezi V. P. a žalobcem.
28. Žalobní bod b) hodnotí krajský soud jako nedostatečně konkrétní. Žalobce neuvádí, jak závěr správních orgánů o neexistenci žalobcem placeného dluhu koliduje s provedenými důkazy, ani nespecifikuje, v jakém směru se správní orgány zpronevěřily zásadě volného hodnocení důkazů. Lichá je dle názoru krajského soudu námitka, že by mělo být správními orgány kladeno žalobci za vinu, že neuzavřel smlouvu o půjčce v písemné formě, neboť takováto výtka nebyla správními orgány obou stupňů vůči žalobci vznesena. Správní orgány po celou dobu pracovaly s tvrzením žalobce a svědka V. P., že smlouva o půjčce byla uzavřena mezi V. P. a matkou žalobce, nikoli mezi V. P. a žalobcem, tudíž logicky ani nemohly vyčítat žalobci, že neuzavřel smlouvu o půjčce v písemné formě. Svědku V. P. rovněž nebylo správními orgány vytknuto, že si po více než 7 letech přesně nepamatuje, kdy a v jaké výši mu byly hrazeny průběžné splátky. Správní orgány toliko uzavřely, že s ohledem na skutečnost, že si svědek tyto skutečnosti nepamatuje, nelze dospět k závěru o výši tvrzeného dluhu matky žalobce vůči V. P. ke dni, kdy měl tento dluh na sebe převzít žalobce. Správní orgány tedy nevytýkaly svědku V. P., že si nepamatuje 7 let staré události, nýbrž pouze konstatovaly, že plnění žalobce na pohledávku, jejíž vznik nebyl věrohodně doložen, v situaci kdy údajný dlužník, ba ani sám věřitel nejsou s to ani tvrdit zda a v jaké výši tato údajná pohledávka v době přijetí plnění od žalobce existovala, nemůže být hodnoceno jinak než plnění bez právního důvodu. Tvrzení žalobce, že jeho stanoviska i výpovědi V. P. k věci byly od roku 2009 konstantní, bylo vyvráceno obsahem správního spisu, přičemž správní orgány v odůvodnění svých rozhodnutí na konkrétní rozpory a změny stanovisek poukázaly.
29. Vytýká-li žalobce dále, že správní orgány nevzaly v potaz jím předložené uznání dluhu, pak obsah napadených rozhodnutí toto tvrzení vyvrací, neboť žalovaný v obou napadených rozhodnutích uvedl, že toto uznání bylo předloženo a uvedl jeho obsah, přičemž následně zdůraznil, že žalobce i svědek V. P. opakovaně uvedli, že půjčka ve výši 2 mil. Kč byla poskytnuta V. P., matce žalobce, nikoli žalobci. Není tedy pravdou, že by správní orgány nevzaly předložené uznání dluhu v potaz, jak tvrdí žalobce v žalobě.
30. Krajský soud nicméně považuje za potřebné pro úplnost a nad rámec nutného odůvodnění uvést vlastní stručné právní hodnocení listiny nazvané „Uznání dluhu“ a datované dnem 12. 1. 2009, jejímž obsahem je prohlášení dlužníka M. R., že *co do důvodu a výše uznává a prohlašuje, že dluží věřiteli V. P. z titulu nevrácení půjčky, poskytnuté mu dne 9. 5. 2005 dle Smlouvy o půjčce na koupi bytu, a to celkovou částku 2 mil. Kč a zavazuje se, že tento dluh zaplatí nejpozději do 30. 11. 2010, a to jednorázově, převodem na bankovní účet věřitele.* Dle označení, ale zejména po posouzení obsahu předmětného dokumentu, kvalifikuje krajský soud tuto listinu jako uznání dluhu dle § 558 OZ, tj. právní prostředek zajištění pohledávky. Podle § 558 věty první OZ *uzná-li někdo písemně, že zaplatí svůj dluh určený co do důvodu i výše, má se za to, že dluh v době uznání trval.* Obsahem tohoto právního úkonu je v posuzované věci prohlášení žalobce, že uznává dluh z titulu půjčky, která byla V. P. poskytnuta dne 9. 5. 2005 jemu. Snažil-li se V. P. ve své výpovědi ze dne 12. 8. 2015

Shodu s prvopisem potvrzuje Š. H.

interpretovat tento právní úkon jako písemné převzetí dluhu, přičemž tvrdil, že došlo k chybě v psaní, kdy v sousloví *poskytnuté mu* dne 9. 5. 2005 mělo být uvedeno *poskytnuté jí* dne 9. 5. 2005, pak krajský soud uvádí, že uvedené zdůvodnění nelze akceptovat, neboť se jedná o výklad právního úkonu, který je v přímém rozporu s jazykovým vyjádřením učiněného projevu vůle, přičemž se jedná o právní úkon vyžadující k platnosti písemnou formu. Nadto zřetelně nemohlo jít o tvrzenou chybu v psaní, či zjevnou nesprávnost, neboť záměnou slova *mu* za slovo *jí* v uvedené větě by se tato věta stala nesrozumitelnou, neboť by vůbec nebylo zřejmé, komu tedy měla být půjčka V. P. poskytnuta. Jedná se tedy zcela nepochybně o uznání vlastního dluhu dle § 558 OZ a nikoli o právní úkon, jehož obsahem by byla dohoda o převzetí dluhu dle § 531 odst. 2 OZ či o přistoupení k závazku ve smyslu § 533 OZ. Zásadním benefitem uznání dluhu dle § 558 OZ pro věřitele je skutečnost, že uznání dluhu zakládá domněnku, že tento dluh v době uznání trval, resp. že jednak vůbec existoval a jednak, že ke dni uznání nezanikl. Postavení věřitele se tak významně posiluje v tom směru, že po uznání dluhu už nemusí prokazovat jeho existenci (vznik závazku), ani jeho právní důvod, ani jeho trvání. Domněnka, kterou uznání dluhu zakládá, je však vyvratitelná. V posuzované věci pak byla tato domněnka existence a trvání uznaného dluhu dle názoru krajského soudu jednoznačně vyvrácena shodným tvrzením žalobce a V. P., že byla předmětná půjčka poskytnuta M. H., nikoli žalobci. Shodnými tvrzeními žalobce a V. P. tedy bylo vyvráceno, že žalobci vznikl dluh z titulu nevrácení půjčky, která by mu byla poskytnuta dne 9. 5. 2005. Pokud dále žalobce a V. P. tvrdili, že žalobce platbou částky 437 993 Kč na účet V. P. a platbou částky 300 000 V. P. v hotovosti umořoval dluh ve výši 2 mil. Kč, který převzal po matce (resp. původně V. P. hovořil o ručení), pak krajský soud uvádí, že právními skutečnostmi, na jejichž základě mohlo dojít dle OZ ke změně v osobě dlužníka závazku, byly dohoda o převzetí dluhu (§ 531 odst. 1 OZ) a dohoda o přistoupení k peněžitému závazku (§ 533 OZ), přičemž však v obou případech se jednalo o obligatorně písemné právní úkony. Existence takových dohod však nebyla žalobcem tvrzena a prokázána. Stejně tak nebylo tvrzeno a prokázáno, že by došlo k zajištění závazku M. H. písemným ručitelským prohlášením žalobce vůči V. P. dle § 546 OZ. Žalobce tedy nemohl platit ani dluh, který by byl od počátku jeho dluhem vůči V. P., neboť mu žádný takový dluh nevznikl, ani nemohl platit dluh, který by převzal po své matce, neboť žádné převzetí dluhu nebylo prokázáno.

31. Poslední možnost, jak by bylo možné k plnění žalobce přihlédnout, by bylo posouzení tohoto plnění nikoli jako plnění vlastního dluhu žalobce ani dluhu převzatého právním úkonem za života jeho matky, nýbrž jako plnění dluhu matky, který na žalobce jako dědice přešel matčinou smrtí dle § 470 odst. 1 o. s. ř., avšak nebyl projednán v dědickém řízení (neprojednání dluhu zůstavitele v dědickém řízení totiž nemá za následek zánik či nevymahatelnost takového dluhu). Tato varianta však jednak neodpovídá tvrzením žalobce o tom, z jakého právního důvodu měl plnění V. P. poskytnout, zejména však naráží na skutečnost, že v řízení nebylo prokázáno, že by dluh ve výši 2 mil. Kč z titulu půjčky M. H. v roce 2005 vznikl (půjčka je reálný kontrakt, tudíž závazkový právní vztah z půjčky vznikne teprve faktickým předáním peněz, které nebylo v řízení prokázáno, přičemž zde lze vytknout ÚP, že se soustředil na prokázání existence tvrzené písemné smlouvy a nikoli prokázání převzetí částky 2 mil. Kč matkou žalobce), a dále na skutečnost, že i kdyby tento dluh vznikl, nebylo s ohledem na nejasná a zcela nepřesvědčivá tvrzení V. P. o způsobu splácení dluhu matkou žalobce prokázáno, že v době smrti matky žalobce ještě existoval a v jaké výši.

Shodu s prvopisem potvrzuje Š. H.

32. K žalobnímu bodu c) krajský soud konstatuje, že dle ustálené judikatury správních soudů (viz např. rozsudek ze dne 25. 8. 2006, č. j. 2 Afs 96/2004 – 80, v němž Nejvyšší správní soud vyslovil, že „*samotná délka správního řízení nezpůsobuje nezákonnost výsledného rozhodnutí*“), nezakládá případné překročení zákonných lhůt pro vydání rozhodnutí nezákonnost vydaných správních rozhodnutí.
33. Jelikož soud neshledal nezákonnost napadeného rozhodnutí, kterou žalobce vytýkal v žalobních bodech, žalobu podle § 78 odst. 7 s. ř. s. zamítl.
34. O náhradě nákladů řízení soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s. tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, neboť procesně úspěšnému žalovanému nevznikly dle obsahu spisu v řízení před soudem žádné náklady jdoucí nad rámec jeho běžné úřední činnosti.
35. Usnesením ze dne 31. 8. 2016, č. j. 59 Ad 17/2016-16 byl žalobci ustanoven zástupce z řad advokátů. O přiznání odměny a hotových výdajů ustanoveného advokáta rozhodne soud podle § 35 odst. 2 s. ř. s. samostatným usnesením.
36. Výrokem III. soud dle § 60 odst. 4 s. ř. s. rozhodl, že stát nemá vůči neúspěšnému žalobci, který byl osvobozen od soudních poplatků, právo na náhradu nákladů, které bude platit (tj. nákladů ustanoveného advokáta).

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů od jeho doručení k Nejvyššímu správnímu soudu v Brně.

Olomouc 22. prosince 2017

JUDr. Zuzana Šnejdrlová, Ph.D. v. r.
samosoudkyně